

De «SEMSE» kroniek

1980 Zemst

Tijdschrift

6de jaargang n° 5 april 1991

Heemkundige Kring "DE SEMSE" opgericht in 1985

Van Eyken Norbert, voorzitter tel: 015/6165567

Van Vaerenbergh Georges, ondervoorzitter
tel: 015/612598

Vanderbeken Colette, penningmeester-secretaris
tel: 015/612218

De Boeck Paul, cafetariaverantwoordelijke
tel: 015/612808

De Smet Gerda, redactie-tijdschrift
tel: 015/610433

De Troy Marc, pers-publiekverantwoordelijke

Kardux Ton, bestuurslid

Floridor Gustaaf, bestuurslid

De Blander Walter, bestuurslid

Vandermeiren André, bestuurslid

Van Relegem Louis, bestuurslid

Wens je meer informatie over onze werking...
of nog beter wens je lid te worden, neem dan
contact met één van onze bestuursleden.

Vorig jaar verbleef ik enkele weken in centraal Frankrijk ter hoogte van Clermond Ferrand. Dit zijn streken met een rijk verleden en een aftakelend wijngebeuren. In Boen staat een oud wijnhuis waarin een plaatselijke heemkring een museum heeft ingericht op een smaakvolle en leerrijke manier. De stad Boen heeft tijdens het toeristisch seizoen enkele dames ter beschikking welke U welwillend rondleiden in dit praktijk gericht museum.

Een afdeling op het gelijkvloers belicht het geschiedkundig bestaan van de wijnbouw in deze omgeving waar enkele decennia geleden iedereen nog leefde van de druif. Dit gedeelte trok mij extra aan en vooral de evolutie van de wijnbouw in deze streek. Dit werd mij klaar en duidelijk uitgelegd, maar waarom de druiventeeft momenteel aldaar zwaar aftakeld wisten de lieve dames mij niet te vertellen of werd hen tijdens de opleiding niet meegedeeld.

Ik bleef met deze vraag zitten, alhoewel ik menige antwoorden kan invullen.

Maar thuis gekomen, werd ik op eigen front met gelijkaardige vraag gekonfronteerd door een uitheemse collega. De vraag was "Van wie zijn die kastelen en grote burgerswoningen in Uw gemeente en hoe zijn ze hier gekomen?" Een gedeeltelijk antwoord kon ik hem geven maar inderdaad het fijne weet ik er ook niet van.

Mijn interesse werd niet gering geprikkeld bij het lezen van de ontwerp teksten voor de brochure welke uitgegeven zal worden bij de Gouwdag op 26 mei, welke dit jaar voor Brabant in onze thuishaven wordt georganiseerd.

In deze tekst vinden we menige wetenswaardigheden van huidige monumenten in onze gemeente. Een aanrader.

"Reizen om te leren" is een gezegde dat zeker bewaarheid wordt maar dat deze reizen grensoverschrijdend moeten zijn is geen noodzaak. In onze eigen gemeente zijn reeds zoveel interessante zaken te onderzoeken en dat ondervinden we dagelijks in de werking van onze kring. Maar zaken die we dagelijks zien, wekken niet direkt belangstelling op, maar hun verleden leggen wel uit waarom wij precies "nu-hier-zo" leven, en dat is ook zo in Boen.

Norbert Van Eyken
Voorzitter.

VOOR WIE GEINTRESSEERD IS IN BIDPRENTJES.

De bezitsdrang is de mens aangeboren waardoor heelwat voorwerpen van onze voorouders tot ons zijn gekomen. Spijtig dat het voortbestaan van sommige "dingen" verloren geraken en geen passende bestemming krijgen. Door het publiceren van gegevens is het misschien mogelijk een "Heembibliotheek" of "documentatiecentrum" op te richten. Met het vermelden van allerlei activiteiten of tentoonstellingen van plaatselijke verenigingen kunnen historische feiten, prentbriefkaarten, devotionalia alsmede een kopie van de parochieregisters (dopen, huwelijken, overlijdens) veel dienst bewijzen aan hen die zich interesseren aan familiekunde.

Rouw- of bidprentjes kunnen hier een dankbare functie vervullen. Deze prentjes bestaan in allerlei soorten en kleuren. Zij zijn een uiting van Vlaamse volksvroomheid.

In de XVIII eeuw was de interesse groot voor prentjes met afbeeldingen van bijbelse taferelen of heiligen. Deze religieuze prentkunst zal dan ook een belangrijke functie vervullen in de reproductie van devotieprenten.

Antwerpen is het centrum van de graveerkunst dank zij het bestaan van de St.-Lucasgilde. De meeste tekenaars, graveerders en drukkers waren bij deze gilde aangesloten.

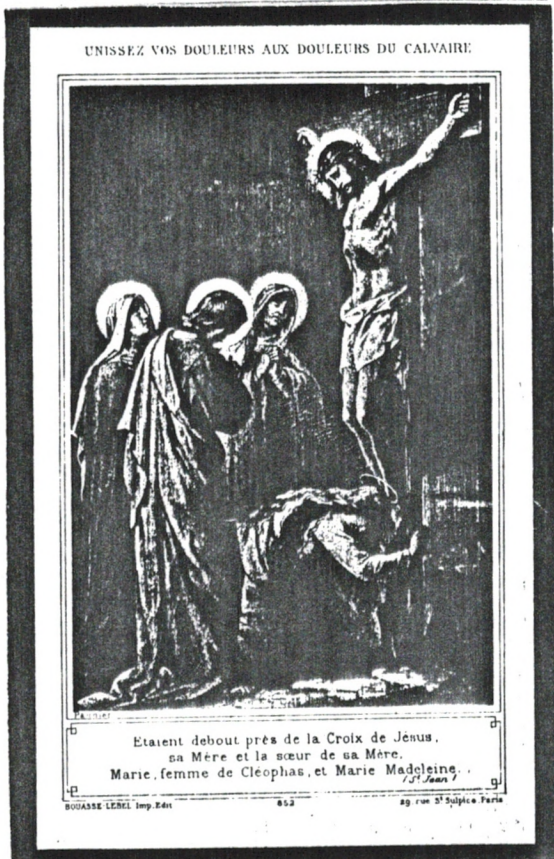
4

In Antwerpen alleen leefden meer dan 200 families van het maken van prenten. De aldaar gevestigde Jezuieten konden met afbeeldingen van God en/of heiligen reageren tegen het protestantisme. De contrareformatie heeft alzo ingang gevonden in de Zuidelijke Nederlanden.

Soorten van prenten.

Rouwprentje, doodssantje, doodsbeeldeke of doodsprentje.

In onze streek wordt de benaming "doodsprentje" vrij algemeen gebruikt.

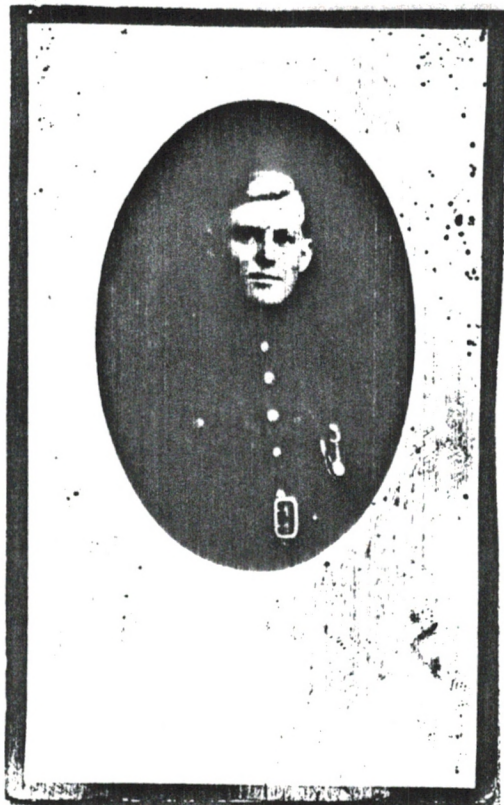

Deze bidprentjes zijn dikwijls de enige informatiebron over het leven van de overledene. Voor wie aan familiekunde doet bezitten deze prenten, dank zij de familienamen die erop voorkomen, een documentaire waarde. 5

De beeldzijde wordt grafisch en mooi voorgesteld.

Een ruime keuze aan voorwerpen, bijbelse taferelen, heiligen, worden aangevuld met een tekst uit de H. Schrift.

Een foto van de overledene kan eveneens een blijvende herinnering betekenen aan de dierbare afgestorvene. We denken hier speciaal aan gesneuvelde soldaten, pastoors, kloosterszusters, burgemeesters enz.

Ze zijn van betekenis geweest in onze leefgemeenschap. Tevens geven deze fotoprenten een betrouwbare bron om klederdrachten te lokaliseren in tijd en plaats.

De gewoonte van deze prenten na het overlijden uit te delen komt uit Nederland (einde XVIIIe eeuw) en vanuit Antwerpen verspreidde het zich heel Vlaanderen.

Ze werden gebruikt als een herinnering aan de overledene maar ook om gebeden te vragen voor de zielerust.

Heiligebeeldekens

Dit zijn geen bidprentjes. Ze kregen een ereplaats in de woonkamer want bij de patroonheilige erop afgebeeld, zocht men bescherming te vinden. De Jezuiten probeerden het volk tijdens de contra-reformatie terug te winnen en deelden deze prenten uit in de kerk. Ook de pastoor die op bezoek kwam gaf het "beeldeken" aan de "brave" kinderen. Er waren geboorteprenten, offerandebeeldekens en communieprenten. Maar hun grafische schoonheid liet meestal veel te wensen over. De druktechniek (steendruk) was er misschien de oorzaak van.

Op bedevaartplaatsen kon men eveneens deze prenten verkrijgen met een religieuze achtergrond al of niet gekleurd, met de hand geschilderd of met goud bewerkt.

Conversione di S. Paolo Camuccini

Saulo, Saulo, perchè mi perseguiti?
Signore, che volete che io faccia?

In Vlaanderen waren er de z.g. "patatte-beeldekens". De rondreizende "boterpater" ging van hoeve tot hoeve om spek, eieren en boter te vragen voor zijn medebroeders in het klooster. En de "betaling" volgde met het geven van een "heiligenprentje".

O allerzoetste Heer Jesus Christus, om de liefde van uw heilig hart, dat ons allen zoo onuitsprekelijk heeft bemind, smeeken wij U, dat Gij de onwaardebare gave van het ware geloof, waarvoor wij U nederig danken, wilt mededeelen aan degenen, die in Nederland ongelukkig die gave verloren hebben. Ach, zend een straal van uw goddelijk licht, om hen te doen beseffen, wat zij missen en wat zij moeten zoeken; geleid hen op den weg der waarheid en sterk hunnen moed, om die waarheid, als zij zich aan hen vertoont, onbeschroomd te omhelzen en te belijden. Sta ons zelve, o lieve Jesus, met uwe alvermogenende genade bij, opdat wij door een U welgevallig leven aan de groote weldaad des waren geloofs beantwoorden, en voor onze dwalende broeders eene voortdurende aansporing mogen worden om tot die Kerk te komen, die hare kinderen zóó leert leven, dat hunne werken den Vader in den hemel verheerlijken.

Mijn Jesus, barmhartigheid!

Lieve Moeder Marià, H. Joseph, HH. Engelenbevaarders, bidt voor ons en onze dwalende broeders. H. Willibrordus, H. Bonifacius, alle heilige geloofsverkondigers dier streken, en gij HH. Martelaren van Gorcum en allen, die daar door uwen geloofsmoed en uw geloofsleven hebt uitgeblonken, bidt voor hen, die U zoo dierbaar moeten zijn, opdat wij één in het geloof en één in de liefde, te zamen tot het rijk der eeuwige liefde mogen komen. Amen.

Imprimatur. M. L. DRABBE, Sup. Gen.

Tilburg, 1 Sept. 1902 ad hoo delegatus.

Stoomdrukkerij van het R. K. Jongensweeshuis. Tilburg.

GE'B E D E N V E R B O N D

VOOR DE

bekeering der Protestanten van Nederland.

AANGEMOEDIGD DOOR EENE BRÈVE VAN Z. H. LEO XIII

VAN 15 JULI 1902.

Perkament.

In de XVe eeuw met de uitvinding van de boekdrukkunst, werden prenten met de hand getekend en gekleurd. De houtsnedetechniek werd daarbij ook weleens toegepast en gedrukt op papier of linnen. Deze zeldzame devotieprenten zijn vooral uit volkskundig oogpunt belangrijk te noemen omdat ze destijds een gebruikswaarde hadden : om genezing te bekomen of alle onheil te voorkomen.

In de XVIIe eeuw kreeg de burijngravure en de ets haar toepassing. Als grondstof kreeg het perkament de voorkeur op papier. Zeer mooie prenten zijn, dank zij het perkament, tot ons gekomen.

AANDACHT !

Als u bij grote schoonmaak prenten aantreft waarvoor geen interesse, vernietig ze niet.

Voor verzamelaars of beter nog een documentatiecentrum, bezitten de prenten een lokale of nationale betekenis.

Cyriel Laenens
Mechelen.

PATROONHEILIGE VAN WEERDE.

De patroonheilige van de kerk van Weerde is Sint Martinus.
Deze heilige zijn feest wordt gevierd op 11 november.

Van deur tot deur gaan dan de kinderen van Weerde zingen om snoepgoed, fruit en geld te krijgen.

Meestal zingen ze:

We komen al om de nieuwe
De oude is verteerd
We zouden zo gaarne
Vuurke stoken
We weten wat hij heeft
Stook vuur, maak vuur
Sinte Maarten is hier
Sinte Maartens korfke
Hier woont een goede vrouw
Die wat gaarne geven zou
Geef wat en houd wat
Tot het komend jaar
Liedje is gezongen
Van hele frisse moed
Koffie met suiker is heel goed.

Of ook:

Sint Maarten op een stok
Wilde gij geven, wilde gij geven
Geef maar op.

Uit overlevering weten wij van onze grootouders, dat s'avonds op 11 november een groot Sint Martinus vuur werd gemaakt.

Waarom werd de H. Martinus als patroonheilige van Weerde verkozen?

Misschien kan het verhaal dat volgt ons overtuigen.

Wij hebben in een boek "De levens van vele heyligen van Belgien" van 1841 de levensbeschrijving gevonden van de H. Martinus.

"Den H. Martinus, bisschop van Tours, IVe eeuw.

Den H. Martinus wierd het jaer 316 geboren te Sabaria, eene stad van Pannoniën, welke men zegt heden Savar in Hongariën te zyn. In het wapenberoep gewikkeld, was hy eenen waren christen soldaet; naeuwkeurig in al zyn pligten, toonde hy door al zyne werken dat hy maer voor God leefde. Hy had eene brandende liefde tot de arme lieden; en men zag hem eens aen de poort van Amiens de helft van zyn overkleed geven, om dat hy niets anders meer overig had wat hy geven kon. Deze daed trok den spot der vrygeesten hem; doch als men maer aen Jezus-Christus alleen wilt behagen, is men weynig gevoelig aen de verkeerde oordeelen der menschen, en dikwils ontvangt men van in deze wereld zelve de goedkeuring welke deze weygeren; en het is het gene aen Martinus gebeurde.

De volgende nacht, terwyl hy zyne vermoeyde leden eene korte rust gaf welke hy gewoon dikwils te onderbreken door het gebed, ver- toonde Jezus-Christus zich aen hem, gekleed met die helft van den mantel dien hy gegeven had, en omringd van eene menigte Engelen, tot welke Hy zeyde:

"Martinus, die nog maer eenen leerling in den godsdienst is, heeft my met dit kleed gedekt."

Hy ontving het heylig doopsel in den ouderdom van 18 jaren, en zag af van den wereldschen krysdienst. De groote achting van den H. Hilarius van Poitiers hem tot dezen heyligen bisschop getrokken hebbende, deed hy op twee mylen afstand van die stad een klooster bouwen in het welk men welhaest manspersoonen uyt verschillende landen zich zag ver- eenigen om onder eene en dezelfde regeltucht God te dienen. Den H. Martinus sloot zich ook in het zelve op om er zich te heyligen en de andere tot Jezus-Christus te geleyden.

Omtrent het jaer 374 vragde het volk van Tours en van de omliggende steden hem voor hunnen bisschop. Men moest listen en geweld gebruyken om hem uyt zyne eenzaamheid te trekken.

Hy paerde alle bisschoppelyke deugden met die van het kloosterleven welke hy nooyt verliet. Hy bewaerde in zyn hert altyd de zelfde ootmoedigheyd, de zelfde armoede in zyne kleeding en in zynen huysraed. Hy bleef eenigen tyd woonen in eene kleyne celle die aen de kerk gebouwd was; maer alzoó hy de bezoekingén, welke hy gedurig ontving, niet kon verdragen, bouwde hy op de overzyde van de Loire het vermaerd klooster van Marmoutier, het welk voor de oudste abdy van Vrankryk gehouden word.

Den H. Martinus zag zich aen het hoofd van 80 moniken de welke in hunne levenswys de voetstappen der allerstrengste kluyzenaers volgden, en waer van er verscheyde, ter oorzak hunner heyligheyd, wierden weggenomen, om bisschoppen te zyn van verschillige plaetsen. Wat hen aenging, hy was als den apostel van geheel Galliën. Hy roeyde de ongeloovigheyd der heydenen uyt, vernietigde de tempels, en deed kerken bouwen, ter eere van den waren God in de plaetsen alwaer men te voren aen de valsche godheden eenen bygeloovigen eeredienst bewees. Overal vermeerderde hy de godvruchtigheyd wegens de kennis van Jezus-Christus. Het gene hy mondelings leerde, bevestigde hy door ontelbaere mirakelen, en bekrachtigd het zelve, om zoo te zeggen, door zyne getrouwigheyd om

eerst in het werk te leggen wat hy predikte. Zyne iever strekte zich uyt tot in Bourgondiën, alwaer hy den duyvel vele slagtoffers ontrukte om ze aen Jezus-Christus te geven. Toen hy zich eens in een vlek bevond dat vol heydenen was, trachtte hy, even als hy gedaen had, hen tot den waren God te bekeeren en ze hunne ydele bygeloovigheden te doen verlaten. Na hen zeer lang vermaend te hebben, zeyde hy hun van eenen boom af te kappen die op deze plaets stond, en welken het volk met eerbewys aanzag. De heydenen zeyden tot den H. Martinus : "Wy willen hem wel uytkappen, op voorwaerde dat gy er wilt onder staen." Den heyligen bisschop nam die voorwaarden aen : men kapt den boom af, hy helt naer den kant van den H. Martinus;

de heydenen achten hem alreeds verpletterd; maer den heyligen maekt het teeken des heylig kruys, en den boom zich weder opregtende viel langs den kent der heydenen: verscheyde van hen zouden het leven verloren hebben, indien zy door eene haastige vlugt de dood niet ontkomen hadden.

God liet dit mirakel toe om het versteend hert dezer afgodisten te vermormen, en hen het doopsel te doen verzoeken.

Somtyds vraegde hy by de vorsten de vergiffenis der misdadigers, de vreyheyd der slaven, de wederkomst der bannelingen en de vertroosting der bedrukten. Het was om eenige dezer gunsten te verkrygen dat hy, het jaer 383, zich naer Trier begaf

by den vreeddaerd Maximus die, na tegen den keyzer Gratinus opgestaen te hebben, zich meester gemaekt had van Galliën, Engeland en Spanjen. Maer hy vraegde deze gunsten als bisschop, dat is zonder de zelve te koopen door laegheden. Hy gaf aen de vorst te kennen dat het voor syne eygene belangen was dat hy de zaak eener weduwe, wees of verdrukten verdedigde, dat zynen grootsten roem bestond in den ongelukkigen wel te doen, en dat hy moest bedanken de gene die hem voorwerpen toonden waer op zyne gunsten moesten nederstorten.

Den keyzer Maximus, verre van zich over die heylig vrypostigheyd te stooren, kreeg daer door meerdere achting voor den heyligen bisschop, en verzocht hen verscheydemael om met hem te eten. Eerst weygerde den H. Martinus de eer die dezen vorst hem aendeed; doch hy geloofde daer na de zelve te moeten aenveerden.

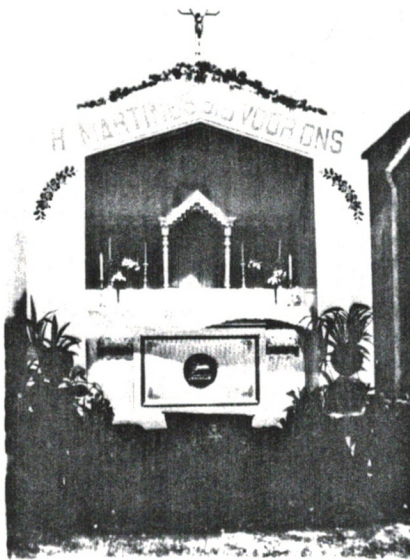
Maximus noodigde de doorluchtigsten van zyn hof voor den dag op welken den Heyligen beloofd had met hem het middagmael te komen nemen. Gedurende de maelyd was Martinus gezeten aen de regte zyde van den vorst, en den priester die hem naer het hof vergezeld had, was geplaatst tusschen des keyzers broeder en oom.

Toen men het drinken aenbood gaf den bedienden den beker aen Maximus, die den zelve aen den heyligen bisschop deed geven om hem uyt zyne hand zelve te ontvangen; maer den H. Martinus gaf dien aen den

priester waer van wy komen te spreken.
Deze daed wierd van den keyzer zelve en
van al de aenwezigen bewonderd.

Omtrent het jaer 400 ging hy den loon
ontvangen die God aen zyne getrouwe
dienaers geeft.

Colette Vanderbeken.

MEI

Tentoonstelling van 3/5 tot en met 2/6 in de museumruimte door de heemkundige kring "De Semse" met als thema : Elewijt, Epegem, Hofstade, Weerde, Zemst in hun verleden.

Materiaal: pentekeningen van Luc Van Noyen uit Zemst, Ferrariskaart, prentkaarten van Van den Mosselaer uit Zemst en andere...

De Gouwdag Vlaams Brabant gaat door op 26 mei in de Schranshoeve te Epegem. De heemkundige kring "De Semse" treedt op als gastheer en heeft als thema gekozen voor "Kastelendorp".

Een speciale editie van "DE SEMSE KRONIEK" zal ter dien gelegenheid worden uitgegeven.

Op 30/5 om 20 uur vergadering van de heemkring. Iedereen is welkom.

JUNI

Van 7 juni tot 30 juni stelt in de museumruimte en de cafetaria de heer Alfons Gelders zijn schilderijen tentoon.

De uitstap per autobus die op de agenda voorzien was voor 2 juni is uitgesteld tot half juli (waarschijnlijk 14/7).

Donderdag 27/6 om 20 uur vergadering in de cafetaria van de Schranshoeve.
Wees welkom.

JULI

De heer Bastings uit Vilvoorde stelt zijn schilderijen tentoon in de cafetaria van de Schranshoeve van 5/7 tot 28/7.

Op donderdag 25/7 te 20 uur vergadering van "De Semse". We verwachten uw bezoek.

AUGUSTUS

De kunstkring "'t Steen" uit Elewijt stelt tentoon van 2/8 tot en met 25/8 in de cafetaria en de museumruimte.

Op donderdag 29/8 om 20 uur vergadering in de cafetaria van de Schranshoeve.
Hartelijk welkom.

Jos Ceuppens uit Elewijt stelt zijn werken tentoon in de cafetaria van 30/8 tot 29/9.

Van 6 september tot 29 september gaat de jaarlijkse thematentoonstelling van de heemkundige kring "De Semse" door onder de benaming "LEVENSKRANS". Het zal gaan over geboorte, kommunie, soldaat, huwelijk en overlijden.

Wij doen beroep op U om in uw archieven te neuzen om ons materiaal ter beschikking te stellen.

Wij kunnen het volgende gebruiken: geboortekaartjes, doopkleedjes, wieg, kinderwagen, kommuniereprentjes, soldatenkleden, soldatenbrieven, huwelijksfoto's, faire-parts, menu's, trouwkleden, doodsbriefjes, doodsprentjes, en andere...

Op donderdag 5 september om 20 uur zal Dr. Henri Vannoppen ons vergasten op een spreekbeurt over "Levenskrans". Wie ooit het genoeg heeft gehad de spreker te beluisteren zal daaraan goede herinneringen hebben en deze datum zeker in zijn agenda noteren.

Donderdag 26 september om 20 uur vergadering van "De Semse" in de cafetaria. Wij verwachten U.

TIPS

V.V.F. Mechelen - Op vrijdag 10 mei om 20 uur kan men kennismaken met de Mechelse aartsbisschoppen, door R. Henderickx. Elke tweede vrijdag van de maand om 20 uur is er een vergadering. Men kan er de bibliotheek en diverse inventarissen en informatiemateriaal raadplegen.

Antwerpen - 50 jaar verbond voor Heemkunde. Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven - Minderbroederstraat 22

Dagelijks van 10 uur tot 17 uur
(gesloten zondag en maandag)

Aan de hand van documenten, foto's archivalia e.a. wordt een beeld opgehangen van 50 jaar werking op het gebied van heemkunde, van het prille begin, in de oorlogsjaren tot uiteindelijk recente erkenning van het Verbond voor heemkunde als landelijke organisatie voor sociaal-cultureel vormingswerk voor volwassenen in verenigingsverband.

Mechelen - Opening cultureel Centrum en gerestaureerde Minderbroederskerk
Melaan - Minderbroedersgang op 25 mei.

Op de verdieping die boven de zijbeuk van de kerk is aangebracht is een uitgebreide tentoonstelling te zien die verzorgd wordt door de Mechelse Vereniging voor Archeologie.